

Retrieving and Analyzing the Inner Components of Volitional Action Based on the Self-Revelation Theory and Interpretations of Phenomenology

Vajihe Tareghian

Master's student in Philosophy, Payam-e Noor University, South Tehran, Tehran, Iran

Amir Rastin Toroghi

Assistant Professor of Theology and Islamic Studies, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Abstract

Transcendental Philosophy based on the Self-revelation Theory states that the soul, after the occurrence and determining its creation, expresses and manifests its existence.. This theory calls the appearance of each component of the soul the discovery after discovery; in such a way that the prior forms of the soul, according to the experimental situation, achieve from knowledge to action and from an undifferentiated mode to a differentiated mode. This analytical-descriptive study tries to accompany the reflections of the self-revelation theory with the soul phenomenology as an agent. This important issue can be helpful in two ways; one is that the being of the soul occurs in the manifestation of the action, because the action is the result of the soul actualization, and also the revelation of the being of the soul is according to the environmental conditions; on the other hand, it focuses on a link of the chain of action, from intention to destination, and applies this focus to identify the input components of the "being-action" field. In this way, the agent in its action appears as an aspect of the self's existence, and this self-expression simultaneously interacts with another being of the soul, which leads to

– Corresponding Author: vajiheh.tareghian@gmail.com

How to Cite: Tareghian, V., Toroghi, A. R. (2025). Retrieving and Analyzing the Inner Components of Volitional Action Based on the Self-Revelation Theory and Interpretations of Phenomenology, *Hekmat va Falsafe*, 21(81), 133-161. doi: 10.22054/wph.2025-81997-2267

the occurrence of subsequent actions. The result of the bilateral development of this field thinking is the more conscious and accurate regulation of the quantity and quality of the interaction of the components in the field of action by the cognizant agent.

1. Introduction

Humans possess an entity named the soul, which continuously prepares the revelation of its existence through thought and utilizes the living possibilities, and every situation is an opportunity for the manifestation of the soul. In other words, the soul summons the being of existence to interact with the environment's details. This summoning is the determination of the determinate soul. Since human interactions with the environment are not static, the appearance continues, and consequently, the self-determination too. This continuity is not repetition, but it is a "discovery after discovery".

2. The Theory of Self-revelation

Research on the stages of the soul-manifestation has been organized into a theory named "Self-revelation" by a collective effort of Transcendent philosophy scholars. According to the principle of the simultaneity of existence and perfection, this theory introduces the soul as qualified with all existential perfections and pre-existing forms. This possession as "potential actual" is in the nature of the soul, where all of the soul's interactions, sensitive and imaginary and fiction and rational, are as preparatory conditions for the appearance and elaboration of its inherent perfections. In other words, the soul movement is self-sufficient and does not need an external complement.

3. Problem Statement

This theory is elaborated for understanding "how a situation is an arena for the soul's being discovery". This article presents how, through detailed observation, the pre-existing forms in the soul are expressed and elaborated in the act and actual expression. It examines how the action leads to the revelation of the soul's being. Moreover, it explores how the soul, in its actualization, wills and performs actions suited to the situation based on specific principles and foundations.

4. Research Background and Its Criticism

Previous theories on the action foundations have described the intention to the destination in a linear manner. For instance, Abu Hamid al-Ghazali outlines six stages from knowledge to action, while Abdollahi, in his article, explains nine preliminary foundations for action, from idea to act. Such linear explanations are general, even when detailing how actions are accomplished, and do not clearly answer questions like, "Why does the agent have a determined will for one action and a weak will for another?"

5. Processing the Issue

This study aims to clarify ambiguities by focusing on field thinking based on understanding the components influencing the field of action. This ontological explanation employs phenomenology and the findings of the Self-revelation theory to mean the existential relationship between the agent and the action. In this way, the agent in its action appears as an aspect of the self's existence, and this self-expression simultaneously interacts with another being of the soul, which leads to the occurrence of subsequent actions. All this happens while in the constitution of action are thoughts, experiences, sensations, instincts, etc., where the field of the agent's recognition and choice enters. The result of the interactions appears in action and forms a link in the chain of purposeful actions.

In this field thinking, is taken into account some components that are suspended. Like a hermeneutic circle, the role and relation of each component are brought to awareness in the consistent whole of the field interactions. In this revelation-meaningful process, focusing on the image of the goal (which is a pre-form in the soul) places the subject's attention at the center of the "being-action" field interaction and scrutinizes each input component and detailed being of the soul.

6. Effective Components Action

This research identifies and differentiates twenty-two components to elaborate and enhance the knowing agent's capacity and knows the interplay of these components as a promoter factor of will, including:

1. The undisclosed forms of the soul;
2. The revealed beings of the soul;
3. The concepts and images of imagination, delusion, and intellect;

4. The scientific form of the goal;
5. The dominant patterns and formulas;
6. The psychophenomenology;
7. The free will;
8. The sensory-material perceptions;
9. The instinctual nature;
10. The perception of pleasure and pain.
11. The waste components such as interpretation concepts.
12. The feature of the combination of the four temperaments.
13. The obligation to preserve life with legal, ethical, and logical forms;
14. The necessity of action;
15. The environmental conditions and external stimuli;
16. The certainty, knowledge, doubt, and opinions forms;
17. The subject-object relationship
18. The deductive, argumentative and deductive forms;
19. The habits;
20. The culture;
21. The imitation or the desire to avoid imitation;
22. The experience factors such as the social culture, political systems, moral education;

7. Conclusion

The field thinking constructed from the ontology of the Self-revelation theory, with the method that phenomenology describes, offers a more precise alternative to the linear explanation of "how action is realized". It considers the intensity and weakness of each input component, and the agent's action is a result of the field interactions of components, continuously the surrounding will-action. This explanation asserts that the macro-phenomenon of the action chain is not beyond the micro-phenomenon features influencing the action. Such focus is important because it eliminates the illusory notion of unrelated external factors' interference and clearly distinguishes the components from one another. Moreover, this distinction and separation lead to more conscious adjustment of the intensity, weakness, or suspension of each component by the knowing agent that which expects more informed regulation, and the more precise organization of the action is according to the agent's desire. This intent

can be the flow of the ethical good or evil, to be examined in future research to answer the question, "What situational context of action leads to the appearance of the ethical good or evil?"

8. Existential Interpretation of the Present Article

Each stage of the Self-revelation is a discovery that leads to the practical realization of a soul's being, which, in other words, is the semantic interpretation of existence in the world. This means that the self opens its existence to the world in which it resides.

Keywords: Prior knowledge, Self-revelation, Being-action, Thinking, Phenomenology.

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و تقریرات پدیدارشناسی

وجیهه طارقیان * دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه، دانشگاه پیام نور تهران جنوب، تهران، ایران

امیرراستین طرقي استادیار الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

چکیده

حکمت متعالیه با ارائه نظریه انکشاف نفس، بیان می‌دارد که نفس پس از حدوث یافتن و تعین خلقی‌اش، به بیان و اظهار هستی خویش می‌پردازد. این نظریه، ظهور جزء جزء نفس را کشف بعد از کشف، می‌خواند؛ به‌طوری که صور پیشینی نفس متناسب با موقعیت تجربی، از علم به عمل و از اجمال به تفصیل می‌رسد. آنچه این مقاله با روش تحلیلی-توصیفی بر آن می‌کوشد، همراه کردن تأملات نظریه انکشاف نفس با پدیدارشناسی نفس در مقام فاعلیت است. چنین مهمی، از دو جهت کارگشا است؛ یکی اینکه، آشکار شدن هستنده‌های نفس که در بروز فعل، رخ می‌دهد؛ زیرا فعل، نتیجه فاعلیت نفس و بالتبع، مکشوفت هستی‌ای از نفس، متناسب با شرایط محیطی است؛ و از جهت دیگر، بر حلقه‌ای از زنجیره عمل، از قصد تا مقصد، تمرکز می‌کند و این تمرکز را برای شناسایی مؤلفه‌های ورودی به میدان «هستی-عمل»، به کار می‌گیرد. بدین نحو که فاعل در انجام فعل، وجهی از هستی خود را ظاهر می‌کند و به‌طور هم‌زمان این خوداظهاری با هستی‌ای دیگر از نفس، وارد کنش می‌شود که این برهم کنش، روی داد فعل بعدی را موجب می‌شود. در زیرنهاد این کنش‌ها، «توجه» فاعل شناسا است که چگونگی برهم کنش‌ها را انتخاب می‌کند که نتیجه این تعیین به‌صورت عمل ارادی ظاهر می‌شود و حلقه‌ای از زنجیره عمل هدف‌دار را تشکیل می‌دهد. نتایج کارگشایی این تفکر میدانی، یکی، تنظیم کمیت و کیفیت برهم کنش مؤلفه‌ها در میدان عمل، به‌صورت آگاهانه‌تر و دقیق‌تر، توسط فاعل شناساست؛ و دیگری، حصول معرفت زمینه‌ای در مورد بستر روی دادگی فعل که منجر به خیر یا شر اخلاقی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: انکشاف نفس، علم پیشینی، هستی-عمل، اندیشه، پدیدارشناسی.

* نویسنده مسئول: vajiheh.tareghian@gmail.com

مقدمه

انسان «هستی» ای به نام نفس دارد که در کوششی دائم، کشف و آشکار شدن هستی‌اش را با تفکر و به کارگیری امکانات زیستن، فراهم می‌کند و هر موقعیت تجربی، امکان بیان و اظهار نفس است؛ به عبارت واضح‌تر، نفس در موقعیت، هستنده‌ای از خود را برای تعامل با جزئیاتی که در محیط موقعیت است، فرا می‌خواند؛ این فراخوان برای تعامل، درعین حال که ظهور هستی‌ای از نفس است، تعیین و تشخیص جزئی‌ای از هستی نامتعیّن نفس نیز می‌باشد و از آنجایی که تعاملات انسان با محیط، ایستا نیست، ظهور هستنده‌های نفس و بالتبع، خودتعیّن نفس استمرار می‌یابد؛ استمراری که در تکرار نیست بلکه در «کشف بعد از کشف» است.

مراتب انکشاف نفس برای شناخت و معرفت، در نظریه انکشاف نفس، نظم گرفته است. انکشاف در لغت به معنای برهنه و آشکار شدن می‌باشد و در فرهنگ اصطلاحی فلسفه، منظور از انکشاف نفس، آشکار شدن نفس توسط خودش است (انکشاف بر وزن انفعال می‌باشد و از آنجایی که در باب انفعال، فاعل و مفعول یکی است، فاعل و مفعول عمل آشکارگی، خود نفس می‌باشد). این نظریه با تفسیر دقیق از فلسفه صدرایی، بر این اساس مدون و تألیف شده است که کمالات نفس، از جمله علم، زائد بر وجود نفس نیست؛ زیرا نفس، وحدت محض و کامل بالذات است که در رتبه پس از حق تعالی و عقول مفارق، واجد همه وجودهای مادون این مرتبه است که این واجد بودن کمالات به قوه و اجمال در باطن و ذات نفس، تمام کنش و واکنش‌های نفسانی در مراتب مختلف حسی و خیالی و وهمی و عقلی، زمینه را برای ظهور و تفصیل کمالات داشته او فراهم می‌سازد؛ (ملاصدرا، اسفار، ۳۰۸-۳۰۲؛ راستین طرقي، ۱۴۰۰، ۱۶۱-۱۶۰). این نظریه سلسله «کشف بعد از کشف» را تفصیل «هستی» ای می‌داند که به صورت اجمال در نفس گنجانده شده است و هر کشفی را به عنوان ظهور باطنی از باطنیات نفس معرفی می‌کند که در مقاله حاضر، متناسب با محور پژوهش، این نظریه شرح داده می‌شود.

آنچه که در تعاقب این نظریه، لازم به بسط و تحقیق می‌باشد، این است که بفهمیم

چگونه یک موقعیت، ظهورگاهی برای کشف هستی‌ای از نفس، می‌شود. برای تحقق این فهم، نگارنده با جزئی‌بینی، اجمالی که به صورت صور علمی پیشینی در نفس وجود دارد را به تفصیل می‌رساند؛ بدین نحو که با تبیین اینکه «چگونه صورت علمی به عمل می‌رسد»، شرح می‌دهد که نفس در مقام فاعلیت بر اساس چه مبنا و مبادی‌ای اراده‌ورزی می‌کند و فعلی را متناسب با موقعیت به انجام می‌رساند.

تاکنون مبادی فعل ارادی از قصد تا مقصد به صورت طولی بیان شده است؛ به طور نمونه، ابو حامد غزالی مراحل شش گانه علم تا فعل را برمی‌شمارد و یا عبدالهی در مقاله خود با شرح و بسط مبادی تصویری، تصور یک هدف تا تحقق این هدف، نه مبنای مقدماتی برای انجام فعل را مورد تبیین قرار می‌دهد. این تبیین‌های خطی، حتی در بیان جزئیات چگونگی به انجام رسیدن فعل، کلی می‌باشد؛ که به طور مثال، کلیت این تبیین‌ها، به این پرسش که «چرا فاعل برای انجام فعلی عزمی ارادی دارد و برای فعلی دیگر، سست اراده می‌باشد؟» پاسخ واضحی نمی‌دهد.

این مقاله برای به وضوح رساندن ابهامات -هستی نفس و مقام فاعلیت نفس- تفکر میدانی را بر مبنای شناخت مؤلفه‌های مؤثر بر میدان عمل، تشریح می‌نماید؛ این شرح با واشکافی هستی‌شناسانه از طریق پدیدارشناسی و به کارگیری یافته‌های نظریه انکشاف نفس، ارتباط وجودی فاعل و فعل را معنایابی می‌کند؛ مزیت و بهره این چنین واشکافی و معنایابی آن است که توان آگاهانه و متمرکزتر فاعل، برای تنظیم مؤلفه‌های ورودی به میدان عملش را قوت می‌بخشد و راه تفکر را برای فهم چگونگی روی دادن خیر و شر اخلاقی، هموار می‌کند.

درآمدی بر چیستی نفس

در مبانی نظری نظریه انکشاف نفس بر مبنای اصل وحدت شخصی وجود که حقیقت وجود را منحصر در وجود حق تعالی می‌داند، به این صورت استدلال و استنتاج شده است که ذات اقدس الله یگانه وجود مطلق، بلکه مطلق وجود در نظام هستی است (آملی، ۱۳۸۴، ۴۶۴؛ فناری، ۱۳۷۴، ۵۵؛ لاهیجی، ۱۳۸۹، ۷۲؛ راستین طرقی، ۱۴۰۰، ۱۶۳-۱۶۱). ذات حق،

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و...؛ طارقیان و طرقي | ۱۴۱

صمد است بدین معنا که همه جا را پر کرده است و جایی نیست که خالی از نور آن باشد (غفاری و کشاورز و صلواتی و بهشتی و برخوردار، ۱۴۰۰، ۱۱۴)؛ چنان که حکما نیز گفته‌اند: «الملائن اوجب الفيضان»، این مملو بودن ذات، موجب افاضه فیض بر ممکنات می‌شود (صدرالمتالهین، ۱۴۰۰، ۲۱۷). بر اساس این مبانی نظری، نفس که ممکن الوجود است، مصداق مظهر و مجرای ظهور و تجلی وجود حقیقی ذات حق می‌باشد (راستین طرقي، ۱۴۰۰، ۱۶۳).

نظریه انکشاف نفس بنابر اصل مساوقت وجود با کمال، نفس را واجد تمامی کمالات وجودی و صور نوعیه پیشینی، معرفی می‌کند (رضایی و حسینی شاهرودی، ۱۴۰۲، ۵۹). این پیشینی بودن اندکاک (فرو رفتن) معلومات و حضور کمالات در سر نفس بدین معنی است که نفس به اعتبار حقیقت وجودی‌اش، ازلی و ابدی است و به اعتبار تعین خلقی و وجود جسمانی‌اش، حادث است (حسن زاده، ۱۴۲۹، ۲۹۶)؛ «و به تحقیق که ما انسان را از جوهره و عصاره گل آفریدیم و پس از آن او را نطفه‌ای در مکان مستقر قرار دادیم. سپس آن نطفه را علقه آفریدیم و سپس آن علقه را مضغه آفریدیم و سپس مضغه را استخوان‌ها آفریدیم و سپس روی استخوان‌ها را گوشت پوشانیدیم. سپس ما آن را به خلقت دیگری مبدل ساخته و انشاء نمودیم؛ پس مبارک باد الله که او بهترین خلقت کنندگان است» (مؤمنون، ۱۲-۱۴). البته انعقاد نطفه، آغاز وجود آدمی نیست بلکه در میانه ازلیت و ابدیت انسان قرار دارد (حسن زاده، ۱۳۶۴ ب، ۱۴۱) و در حد فاصل ازلیت تا انعقاد نطفه، وجود علمی نفس، قبل از وجود عینی آن است (حسن زاده، ۱۳۸۷، ۵۰۱). به عبارت صدرایی صور کمالی، امور متکثری هستند که در نفس، به وحدت رسیده‌اند (ملاصدرا، مجموعه رسائل فلسفی صدرالمتالهین، ۹۰-۸۹). صدرالمتالهین به صراحت اعلام می‌دارد که علوم در خود نفس مرتکز هستند و به صورت بالقوه موجودند؛ صور حسی یا خیالی که بالفعل محسوس و متخیل می‌باشند، بالقوه معقولند (راستین طرقي، ۱۴۰۰، ۱۶۱ و ۱۷۲)؛ و طبق اصل انتشاء و پیدایش ادراکات، با وجود تفاوت در نوع ادراک - عقلی، خیالی، حسی - همه این ادراکات، منشأ یکسانی دارند و منشأ از ذات بسیط نفس اند (حسن زاده، ۱۳۶۴، ۳۶۹).

بر این مبنا، تمام گزاره‌های علمی -چه حصولی و چه حضوری- تحلیلی و پیشینی هستند. در موطن علم حضوری، حقایق پنهان نفس، خود را در قالب ماهیات، ظاهر و بارز می‌سازند و ماهیت با هویت ربطی و حرفی، تجلی کمالات مندمج در نفس است. گزاره‌های علم حصولی نیز از سنخ قضایای تحلیلی است که محمول در نهان موضوع، وجودی اجمالی در باطن دارد و در مرتبه تحلیل، انبساط و انشَاء در کثرات ماهوی، تفصیلاً ظاهر می‌شوند (خادمی و حسینی شاهرودی، ۱۳۹۳، ۶۶-۶۴). مسلماً ادراکات به سوی عمل پیشروی می‌کند و نفس در مقام عمل و فعلیت، آمیزه سه گانه بود و نمود و نبود، می‌باشد و کثرات افعال به کمون و بطون نفس تأویل می‌گردد؛ به بیان دقیق‌تر، فعلیت‌های نفس، مظاهر و مجالی و مجاری ظهور و تجلی قوه و اجمال‌هایی هستند که در کتم و بطن نفس، می‌باشند (خادمی و حسینی شاهرودی، ۱۳۹۳، ۶۳-۶۲). «در مقام کمون و بطون، فاعل شناسا و سالک مدرک در بستر ادراک و سلوک خویش، با معدّاتی متعدد و متکثر از جنس حواس محسوس مادی یا تصور و تصدیقات علمی و بدیهیات نظری، مواجه است و زمینه مناسب و متناسب برای ظهور کمالات مستتر در ذات خویش را فراهم می‌سازد و آن‌ها را حرکتی از باطن و ظاهر می‌دهد» (خادمی و حسینی شاهرودی، ۶۷). منظور از حرکت این است که مجموعه‌ای از ادراکات حسی و صور علمی مشهود در فاعل شناسا، هستنده‌های باطنی نفس را فرا می‌خواند و در بستری متحرک از ذات تا ظاهر و ظهور و حضور، عیانیت این باطنیات را موجب می‌شود. این حرکت به تعبیر علامه حسن زاده، حرکتی حبی است که فاعلیت نفس را به معنای ایجاد تدریجی و اظهار کمال، بیان می‌دارد (حسن زاده، ۱۳۸۴، ۲۱۵؛ غفاری و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۱۸)؛ حرکتی که در حقیقت، انکشاف نفس می‌باشد و روایت گر وحدت کشف و کاشف و مکشوف است (خادمی و حسینی شاهرودی، ۱۳۹۳، ۶۸). آنچه در این جا، قابل ذکر و توجه است، این می‌باشد که تعینات در ممکنات، یکی بر دیگری غلبه دارد (صادقی و قادری، ۲۰۱۳، ۸۳) و تعینات مختلف سبب پیدایش و ظهور نفوس با نحوه اظهار متفاوت می‌گردد (خادمی، ۱۳۹۸، ۱۰۵). این تفاوت موجودات به کیفیت حکایت‌گری از صور گوناگون حقیقت

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و...؛ طارقیان و طرقي | ۱۴۳

واحد کمالات حق در نفوس و میزان خفا و ظهوری که هر نفس، بالقوه و بالفعل دارد، تأویل می‌گردد (راستین طرقي، ۱۴۰۰، ۱۶۳). چنین واحد-بودگی و تمایزیافتگی این وحدت، در مرحله جنینی انسان نیز قابل مشاهده و مذاقه است؛ بدین معنا که هر جزء از هستی این واحد، توانایی برای باقی ماندن در ارتباط با اجزاء دیگرش را دارد، در عین این که هستی خود را حفظ می‌کند. در مرحله جنینی، سلول‌های بنیادی جنینی حاصل از تکثیر سلول تخمک بارور شده، سلول‌های تمایز نیافته‌ای هستند که توانایی تبدیل به انواع سلول‌های انسانی را دارند؛ به مرور زمان و با رشد جنین، هر دسته از این سلول‌ها با توجه به نوع بافتی که تشکیل خواهند داد، تغییر شکل می‌دهند؛ دلیل این تغییر شکل این است که در هر دسته از این سلول‌ها، تنها ژن‌هایی مربوط به بافتی که تشکیل خواهند داد، فعال است و سایر ژن‌های موجود در هسته سلول‌ها برای همیشه غیرفعال می‌شوند (مهدوی و موسوی و صادق‌زاده، ۱۳۹۴، ۱۶۷).

چنین کشف علمی می‌تواند در راستای انکشافات فلسفی، مورد استفاده قرار گیرد تا انسان را در شناخت هستی‌اش، به وضوح برساند. در این راستا می‌توان از طریق پدیدارشناسی-معنایی، راه به سوی فهم پیمود؛

ویژگی ممتاز «پدیدارشناسی»

پدیدارشناسی «راهی» است که پیش روی «تفکر» گشوده می‌شود تا ارتباط جزء با کل و کل با جزء در هستی، مورد توجه قرار گیرد؛ به طوری که در پدیدارشناسی ارتباط لایه‌ها و اجزاء با ساختار منسجم و یکپارچه پدیده بررسی می‌شود و در این بررسی، به نحو منصفانه، به وجوه آشکار و در خفا رفته پدیده، حقوق برابر می‌دهد تا در حالتی بی طرفانه و به دور از جزم، مورد شناسایی فاعل شناسا قرار گیرد. طریقه پدیدارشناسی - معنایابانه با رو کردن به خود پدیده و لایه‌های وجودی‌اش، ارتباط معنادار این لایه‌های وجودی را با جهان مورد مشاهده و تأمل و تأویل قرار می‌دهد؛ و از آنجایی که فهم واقعی هر پدیده با درک نحوه ظهور و مشاهده انحاء بروز آن مرتبط است، می‌توان این طریقه را پیش روی نظریه انکشاف نفس، گشود (پیرای و نک، ۱۳۹۸، ۱۳۵-۱۳۸). گشودگی این طریق بر ما معلوم می‌دارد

که نفس در نحوه بودنش با هستنده‌های دیگر در جهان، هستی خود را می‌نمایاند؛ هر از کدام از نمایه‌ها، در حقیقت، خوداظهاری «هستی» نفس است که این خوداظهاری، چه به کلیت نظر و بیان و چه به اختصاص فعل و عمل، قابل ردیابی است. مشابه چنین تبیینی در فلسفه فیثته نیز دیده می‌شود. فیثته خوداظهاری را فعل وضع کردن می‌داند که این واضع را «من» می‌نامد، بدین کیفیت که «عقل نظری که با آن ابژه‌های تجربه‌مان را وضع و متعین می‌کنیم، کارکرد عملی من را پیش فرض می‌گیرد. تصور ما از ابژه‌ها، قوه عملی را به عنوان شرط امکان محدودسازی و متعین سازی پیش فرض می‌گیرد» این پیش فرض‌ها، ارتباط وجودی سوژه که همان نفس است، با ابژه که متعلق حد و تعین زدن نفس است، بررسی می‌کند. نفس برای این که تجربی و واقعی شود، باید دست از نامتناهی بشوید و متناسب با موقعیت، متناهی شود (یزدانی و مسگری، ۱۳۹۵، ۲۵۴-۲۵۰). آنچه در «متناهی شدن» به وقوع می‌پیوندد، ظهور بطنی از باطنیات نفس است که متناسب با تصور و پیش فرض‌ها و متعلق تجربه، رخ می‌دهد. به بیان حقیقت یابانه، در فرآیند خودتعیینی من، من کاشف، باطن نفسش را کشف می‌کند و در انتهای فرآیند تجربه به وقوع پیوسته، مکشوف، همان عیانیت نفس در انجام فعل مربوط به تجربه است؛ در عبارتی خلاصه می‌توان گفت، فرآیند خودتعیینی، روایت گر وحدت کشف و کاشف و مکشوف است که نفس به عنوان کاشف هستنده‌ای از خود را کشف می‌کند و این هستنده مکشوف شده را به تعین و عینیت می‌رساند؛ در سلسله متعین سازی‌ها، کشف بعد از کشف در ظهورگاه‌های تجربیات، به یکدیگر زنجیر شده و این زنجیر، مراتب انکشاف وجود و تفصیل انبساط نفس می‌باشد.

هستی‌شناسی فعلیت‌های نفس

با تمرکز و بزرگ‌نمایی حلقه‌ای از این زنجیره انکشاف، میدان «هستی-عمل» نفس مورد جزئی‌نگری فلسفی قرار می‌گیرد بدین منظور که بفهمیم در انجام یک فعل ارادی، چه باطنی از هستی نفس وارد عمل می‌شود و پس از ورود، این هستی چه فرآیندی را مرتبط با عمل و فعل، ترتیب می‌دهد که در نهایت حلقه‌ای از قوه تا فعل و از اجمال تا تفصیل شکل می‌گیرد. توضیح این که میدان «هستی-عمل» گستره‌ای دایره‌وار است که هستنده‌های

نفس که مرتبط با عمل است با مؤلفه‌های ورودی (ادراکات ناشی از تحریکات محیطی)، کنش و اثر برهم کنش به میدان بعدی ورود می‌کند تا در اتصال و پیوستگی این حلقه‌ها، زنجیره عمل از قصد تا مقصد شکل گیرد. در این جزئی‌نگری لازم است که ارتباط معنادار فاعل و فعل در ساحت هستی نفس فاعل مورد بازیابی قرار گیرد که برای این مهم، تفکر درباره فعل ارادی پیش گرفته می‌شود (پیراوی ونک، ۱۳۹۸، ۱۳۶)؛ در راه حقیقی تفکر در ساحت هستی نفس، فقط جزئی‌نگری صورت نمی‌گیرد، بلکه ارتباطات وجودی فاعل و فعل، معنایی و نحوه بروز فعل از فاعلیت نفس در موقعیت، بازشناسی می‌شود؛ به عبارت واضح‌تر، این راه هستی‌شناسانه-معنایابانه فعل ارادی، می‌تواند به دفعات برای هر فعل، سرآغاز گیرد و هر دفعه، وجهه‌ای از ارتباط میدانی ادراکات و باطنیات فاعل شناسا و فعل بروز یافته که حاصل تأثیرات این‌ها بر یکدیگر است، مورد تحقیق سوژه قرار گیرد؛ لذا چنین تحقیقی، پردازشی مستمر است و این که بپنداریم رابطه فاعل-فعل، رابطه‌ای خطی از قصد تا مقصد است، کافی نمی‌باشد. حقیقت این است که فاعل فعل، وجهی از هستی خود را ظاهر می‌کند و به‌طور هم‌زمان، این خوداظهاری با هستی‌ای دیگر از نفس، وارد کنش می‌شود که این برهم کنش، روی-داد فعل بعدی را موجب می‌شود؛ همه این‌ها در حالی است که در زیرنهاد این کنش‌ها، اندیشه و تجربه و احساس و تصور به میدان شناسایی و انتخاب فاعل وارد می‌شوند و حاصل برهم کنش این مؤلفه‌های ورودی، به‌صورت عمل ارادی ظاهر می‌شود؛ این «ظاهر»، خروجی و برون-داد روی-دادهای درونی است که در میدانی واحد، حلقه‌ای از زنجیره عمل هدف‌دار را تشکیل می‌دهد؛ از سوی دیگر، هر میدانی با داشتن مرزها و مؤلفه‌های ورودی مشترک با دیگر میدان‌های «هستی-عمل» بر یکدیگر اثر می‌گذارند که این اثرگذاری به معنای به‌ظهور رسیدن دیگر ساحت‌های نفس است؛ به این ترتیب نفس، هسته هستی خود را پیرامون خواست-عمل می‌شکافد که هر شکافته‌شدنی، بروز رسیدن‌های متمادی و تسری‌دهنده را در پی دارد. بدین طریق، ارتباط وجودی فاعل-فعل، به‌صورت شبکه‌های درهم‌تنیده «هستی-عمل» معنا می‌یابد؛ در حقیقت، فعل و عمل بدین محتوا می‌باشد که ظهورگاه هستی بطون نفس است.

بدین طریق پدیدارشناسی معنایابانه، پدیدشدن هستی نفس، به یک یا چند درجه در عملی اختصاص یافته، تقلیل نمی‌یابد؛ و وجود آشکار و در خفا ماندهٔ ساحت هستی نفس، مورد بازبینی قرار می‌گیرد و حرمت مراتب وجودی نفس حفظ می‌شود و از سوی دیگر، هنجار فلسفی رعایت می‌شود. این روش پدیدارشناسی نفس، حلقه‌های عمل عادت شده و فرمول‌ها و الگوهای حاکم شدهٔ غالبی و قالبی را دور نمی‌ریزد، بلکه تا موقعیتی که حضورشان را طلب نمی‌کند، این‌ها را در حالت تعلیق، در پراتر قرار می‌دهد تا به کشف هستی‌های دیگری از نفس که کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند یا اصلاً طلبی در جهت آشکار شدنشان نبوده، پردازد (پیراوی ونک، ۱۳۸).

در ارتباط میدانی «هستی-عمل»، انجام فعل که محصول ارتباط لایه‌های متناسب با عمل، در ساختار منسجم این شبکه درهم‌تنیده است، بعضی از مؤلفه‌های ورودی میدان، در حالت تعلیق قرار می‌گیرند. این تعلیق از عمل، از یک سو، هستی‌هستنده‌ای را در نفس «هست» می‌داند، اما از سوی دیگر، ظهور این هستنده را در انجام فعل موردنظر، اراده نمی‌کند؛ که به این ترتیب، این عمل انجام شده، ظهور گاه این هستی نفس نمی‌شود؛ به‌طور مثال، در رخداد فعل احساسی در واکنشی آنی، معقولات و ایده‌های تجربی، به میدان «هستی-عمل» اجازه ورود نمی‌یابند و فعل فاعل، حاصل برهم‌کنش احساسات هیجانی و تخیلات و تصاویر وهمی است.

توجه به تعلیقات، بیان دور هرمنوتیکی می‌ماند که به جهت فهم عمیق‌تر در میان مؤلفه‌ها و لایه‌های تشکیل‌دهندهٔ نظام شبکه‌ای «هستی-عمل» حرکت می‌کند. در این دور، نقش هر کدام از مؤلفه‌ها در کل منسجم ارتباط میدانی و نسبت این مؤلفه‌ها با یکدیگر، به آگاهی می‌رسد که در این آگاهی، معنایی که هر جزء از کل می‌گیرد و کل از جمع اجزاء می‌گیرد، مورد فهم قرار می‌گیرد (پیراوی ونک، ۱۳۹-۱۳۸). این فهم هستی‌شناسانه و معنایابانه از هر فعل فاعل، انکشاف نفس را پویا و خودانگیخته نگه می‌دارد، به گونه‌ای که در ضمیمهٔ فهم فعل فعال، هستنده‌های به هم مربوط نفس، متناسب با خواست-عمل مورد توجه و نقش و نسبت هر کدام از عوامل ورودی به اراده‌ی عامل، مشخص و معلوم

است. این تشخیص به «نامی» ثبت و سند می‌شود که درواقع، هر نام، واسطه خلاصه‌ای است که ارتباط فهم معنایابانه ما را با میدان‌های «هستی-عمل» متمادی پیرامون هر انکشافی، حفظ می‌کند. آنچه در این فهم معنایابانه به صورت ضمنی فعال است، آشکارگی و معلوم‌بودگی سیر تحقیق و تعین باطنیات نفس است. در سیر انکشاف، «توجه» سوژکتیو-ابژکتیو پرورده می‌شود، به گونه‌ای که برای هر ابژه، «توجه» سوژه در مرکز ارتباط میدانی «هستی-عمل» قرار می‌گیرد و هر یک از مؤلفه‌های ورودی و هستنده‌های جزئی نفس را مورد دقت و سنجش خود قرار می‌دهد؛ در این توجه و سنجش، «نسبت‌های درون ذاتی» و «نسبت‌های برون ذاتی» و تفاوت‌ها و تشابهات خودنمایی می‌کند (پیراوی ونک، ۱۴۰؛ چنین خودنمایی‌ای، قابلیت این را دارد که «تکلیف مشخص شده» را به عنوان ایده، فرا روی سوژه برای انجام اعمال دیگرش قرار دهد که البته این «تکلیف» نیز، مؤلفه‌ای است که توانش برهم کنش با دیگر جزئیات میدان «هستی-عمل» را دارد؛ بنابراین با این جزئی‌نگری می‌توان گفت در زیرنهاد حرکت خطی «خواست تا عمل»، نفس به صورت ارادی مؤلفه‌های پیشنهاد شونده را که به سان نقاط این میدان «هستی-عمل» می‌باشند را برای برهم کنش بر یکدیگر انتخاب می‌کند. مسلماً ایده و تصور «غایت»، یکی از مهمترین عواملی است که ضمن اثرگذاری، جهت حرکت را تا رسیدن به غایت، هدایت می‌کند.

غایت‌نمایی: نمایاندن غایت با تمرکز بر «هستی پیشینی نفس»

«از نظر صدرا، مطلوب و غایت، پیش از تحقق فعل، به وجود علمی باید نزد طالب باشد، چراکه علم و طلب و هر امر نفسانی دیگر، همگی در صقع نفس و در درون او رخ می‌دهد، نه در بیرون که با آن اتحاد [داشته باشند]، بلکه وحدت دارند» (ملاصدرا، المبدأ و المعاد، ۵۸۹-۵۹۰؛ راستین طرقي، ۱۴۰۰، ۱۶۷)؛ بنابراین «هر فاعل ارادی فعل خود را به دنبال غایت و به انگیزه‌ای خاص انجام می‌دهد و انگیزه و غایت فاعل ارادی، معدوم محض نمی‌تواند باشد؛ زیرا معدوم محض، انگیزه و محرک فاعل نیست. پس غایت، گونه‌ای از وجود و ثبوت را داراست؛ و لکن غایت نمی‌تواند از وجود و ثبوت خارجی برخوردار باشد، زیرا در صورت وجود خارجی، تلاش فاعل برای ایجاد آن، تحصیل حاصل بوده و محال است»

(جوادی‌آملی، ۱۳۷۵، ۸۳). با جمع نظر حکیمان می‌توان چنین بازایی داشت که یکی از مؤلفه‌های ورودی به میدان «هستی-عمل»، تصویری است که از بازنمایی غایت (هدف یا ابژه) در ذهن ما حاضر می‌شود که «حیثیت التفاتی» فاعل به فعل دانسته می‌شود؛ چنان‌که «ادموند هوسرل برای بیان رابطه میان پدیده‌های ذهنی و پدیده‌های عینی یا دوگانه سوژه-ابژه از مفهوم «حیثیت التفاتی» یا «قصیدیت» مدد جسته است» (فیضی و حسن‌زاده و حمیدیه، ۱۴۰۱، ۵۴۰).

تصویر بازنمایی غایت، قصیدیت فاعل بالقصد است. وجود صورت علمی غایت (ایده ابژه) در نفس و پیشینی دانستن مطلوب در طالب، شکافی را که بین ویژگی‌های ابژه و تبیین امر ذهنی سوژه، عبورناپذیر می‌داند، نمی‌پذیرد. متفکرانی چون نیگل، عدم پذیرش استلزام منطقی میان ویژگی‌های فیزیکی و ذهنی را چنین توضیح می‌دهند: امر ذهنی آگاهانه دارای خصیصه‌ای سوژکتیو است که فهم آن به نوع منظر فاعل شناسا وابسته است، اما ویژگی‌های فیزیکی فاقد چنین خصیصه سوژکتیو بوده و اشیاء را صرفاً از منظر ابژکتیو تبیین می‌کنند؛ بنابراین نیگل فرارویدادگی منطقی ویژگی‌های ذهنی بر ویژگی‌های فیزیکی را نمی‌پذیرد، زیرا پذیرش دوگانه‌انگاری جوهری موضوع برهم‌کنش علی را دچار مشکل می‌سازد (نیگل، ۱۹۷۹، ۱۸۷-۱۸۹؛ الهی‌اصل و ذاکری، ۱۴۰۱، ۱۵-۱۶). این عدم پذیرش، بدین جهت منطقی‌نمایی می‌کند که رابطه سوژه و ابژه با دوگانه‌انگاری ذهن سوژکتیو و فیزیکی ابژکتیو بیان می‌شود؛ در صورتی که صورت علمی ابژه در مقام غایت و هدف، به صورت چشمداشت، منظر نظر و عمل فاعل شناساست که به‌عنوان مؤلفه‌ای ورودی، در میدان «هستی-عمل» با مؤلفه‌های دیگر برهم‌کنش دارند؛ البته «از دیدگاه ملاصدرا، علم منشأ فعل بوده و فعل انسان، تجلی علم اوست» (فلاحی و خوشنویسان، ۱۴۰۲، ۵۸)، اما تفکر میدان‌ی مبادی فعل ارادی، فعل را کارکرد و تجلی برهم‌کنش‌های میدان «هستی-عمل» می‌داند.

مقایسه «نظریه مبتنی بر رابطه طولی قصد تا مقصد» با «نظریه ارتباط میدان‌ی هستی تا عمل»

مراحل تحقق و به انجام رسیدگی فعل به صورت خطی و طولی توسط پژوهشگران مورد

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و...؛ طارقیان و طرقي | ۱۴۹

تبیین قرار گرفته است؛ «ابوحامد غزالی تحقق هر فعل را منوط به طی کردن این مراحل می‌داند: ۱. علم؛ ۲. میل؛ ۳. حکم؛ ۴. اراده؛ ۵. قدرت؛ ۶. فعل» (خندق آبادی و اسلامی اردکانی، ۱۳۹۶، ۱۱۰)؛ فرآیند صدور فعل ارادی را از فاعل بالقصد مورد تبیین ملاصدرا و ملاهادی سبزواری و علامه طباطبایی قرار گرفت است (السبزواری، ۱۴۲۲، ۴۱۴-۴۱۸؛ الطباطبایی، ۱۴۱۶، ۱۷۲-۱۷۵) که عبداللهی در مقاله خود این تبیین را گسترده و مورد تحلیل قرار داده است: ۱. تصور یک هدف؛ ۲. بررسی مطلوبیت هدف تصور شده؛ ۳. تصدیق به مطلوبیت هدف؛ ۴. تصور فعل خاص برای رسیدن به آن هدف؛ ۵. بررسی رابطه فعل تصور شده باهدف مطلوب؛ ۶. تصدیق به مقدمیت فعل خاص برای حصول هدف مطلوب؛ ۷. پیدایش انگیزه انجام آن فعل؛ ۸. اراده انجام فعل؛ ۹. انجام فعل» (عبداللهی، ۱۳۹۴، ۹۷). به عنوان مثال، صورت علمی و میل به تغذیه سالم حکم می‌کند که فرد آماده سازی مواد مغذی را اراده کند و توان و قدرت خود و تصور و تصدیقش از مطلوبیت غذای سالم را ضمیمه اراده خود کند که چنین اراده ورزی‌ای، انجام فعل و اقدام برای تهیه غذا را موجب می‌شود.

چنانچه دقت می‌شود در این تبیین‌ها، صدور فعل به صورت خطی و از قصد تا مقصد مورد بازیابی و بیان قرار گرفته است؛ در صورتی که فعل فاعل، اثر برهم کنش آن به آن و میدانی این مؤلفه‌ها، با درجات مختلفی از شدت و ضعف، بر یکدیگر است؛ از این جهت، گفته می‌شود که برهم کنش آن به آن، چون روی-دادهای درونی فاعل و برون-دادهای به عمل درآمده تا رسیدن به هدف، با قوت و ضعف همراه است؛ به طوری که دیده می‌شود در طی عمل، گاهی علم بر میل غلبه می‌کند و گاهی میل بر علم؛ و یا گاهی تصاویر تخیلی و مفاهیم وهمی بر معقولات چیره می‌شوند و گاهی بالعکس؛ و یا گاهی قدرت و حکم تکلیف، پیش‌برنده اراده است و گاهی ضعف و سستی بر عزم اراده، چیرگی می‌کند؛ و این چیرگی‌های ناپیوسته نشأت گرفته از زیر-کنش‌هایی است که گاهی، مؤلفه کنش‌گر و وضوح ایده بر سوژه معلوم است و گاهی، مجهول می‌باشد. به این ترتیب، اثر هر یک از مؤلفه‌ها بر یکدیگر آن به آن است؛ و انجام فعل، نتیجه به هم پیوستگی این آنات در میدان

عمل است.

از سوی دیگر، ما شاهد هستیم که فرد با داشتن مقدمات مانند علم، انگیزه و میل و ...، و حتی طی مراحل از عمل، به هدف نرسیده و ترک فعل می کند؛ و یا تمام مقدمات و مراحل را می پیماید ولی به هدف مورد نظر نمی رسد؛ در این صورت، تبیین خطی انجام فعل، در کم توجهی به جزئیات برساننده عمل، ناقص می نماید؛ این نقصان، زمانی بیشتر به چشم می آید که «بیش از یک انگیزه در کار باشد. این انگیزه ها ممکن است باهم سازگار یا ناسازگار باشند و هر کدام به حکمی بیانجامند» (خندق آبادی و اسلامی اردکانی، ۱۳۹۶، ۱۱۰)؛ در حالی که هر یک از انگیزه ها، مؤلفه ای ورودی به میدان «هستی-عمل» می باشند که بنابر شدت و ضعف شان، با مؤلفه های دیگر وارد کنش می شوند که «ممکن است انگیزه ها یا ضدانگیزه های جدید پدید آید» (خندق آبادی و اسلامی اردکانی، ۱۳۹۶، ۱۱۰). طی این تفکر میدانی، وجود هر یک از انگیزه ها با دقت مورد توجه قرار می گیرد و چنانچه نتیجه برهم کنش، نشان دهنده اپوخه (در پرائز قرار گرفتن) برخی از انگیزه ها باشد، می توان با هستی شناسی و انکشاف عمل، چرایی هر کنش و هر اپوخه را بررسی کرد؛ که حاصل این بررسی و تأملات در اشکال خیال، وهم، صورت معقوله، ایده ای تجربی، به میدان عمل که در استمرار به حرکت است، ورود کند. در بازگویی مثال گفته شده بر اساس جزئی سازی نظریه تفکر میدانی می توان اظهار داشت که: صورت علمی تغذیه سالم، هستنده ای از نفس است. مجموعه ای مؤلفه ها که با یکدیگر متناسب و ارتباط وجودی دارند، از جمله ادراکات حسی (مثلاً دیدن تصویری و یا شنیدن وصفی از مواد مغذی و سلامتی بدن)، میل و غریزه، صورت خیالی، خواست لذت، ایده ای تکلیف حفظ حیات، صورت استدلال حاصله از الگوهای قالبی، در اتحاد با یکدیگر وحدتی با عنوان «انگیزه» را تشکیل می دهند که این این انگیزه به سان محرکی، صورت علمی تغذیه سالم را فرا می خواند؛ نفس در مقام فاعلیت، این مجموعه از هستنده های خود را بر محور اراده آن به آن پیش می برد؛ بدین نحو که حاصل برهم کنش هریک از مؤلفه ها بر یکدیگر، انجام فعل را موجب می شود که هر فعلی برای تهیه مواد مغذی و آماده سازی آن ها، جزئی از مسیر «علم

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و...؛ طارقیان و طرقي | ۱۵۱

به عمل رسیده» است؛ در انتهای این زنجیره متشکل از حلقه‌های «هستی-عمل»، غایت که همان ارائه غذای سالم است، محقق می‌گردد.

با این واشکافی مشاهده‌ای-فلسفی از حلقه‌ای از زنجیره عمل، این توان در آگاهی همه-جانبه-بین ما، قوت می‌گیرد که مؤلفه‌های زائد مؤثر بر عمل را از هستنده‌های باطنی نفس که به میدان عمل ورود می‌کنند، تشخیص و بازیابی کنیم. مفاهیم تفسیر گرایانه، از جمله این مؤلفه‌های زائد است. زایش این زوائد بدین صورت است که «ذهن همواره به صورت خود کار از یافته‌های خود، تصویرسازی می‌کند و مفاهیم خاصی را از آنها به دست می‌آورد. در برخی موارد این تصویرسازی صرفاً گزارشی از یافته‌های حضوری است که در اصطلاح منطق از آنها به وجدانیات تعبیر می‌شود اما در پاره‌ای موارد ذهن به صرف گزارش از یافته‌های حضوری اکتفا نمی‌کند، بلکه به تجزیه و تحلیل و تعبیر و تفسیر آنها می‌پردازد» (مصباح یزدی، ۱۳۸۷، ش، ج ۱، ۱۷۶؛ فیاضی، ۱۴۴). «این ادراکات [مفاهیم] تفسیر گرایانه -برخلاف ادراکات مستقیم و گزارش گرایانه (وجدانیات)- به خودی خود از اعتبار معرفتی برخوردار نیستند و ممکن است با خطا و اشتباه همراه باشند؛ با توجه به این نکته، این احتمال وجود دارد که هنگام شهود اراده آزاد، مؤلفه‌های زائد در کنار مؤلفه‌های اصلی حضور داشته باشند که در حیطه آگاهی حضوری انسان قرار ندارند و صرفاً یک تفسیر برساخته ذهنی و حصولی از اراده آزاد باشند» (حسین زاده، ۱۳۹۷، ۱۲۳). چنین ادراک و آگاهی‌ای از مجموعه مؤلفه‌های درهم تنیده تألیف یافته در میدان «هستی-عمل» با ممارست در تأمل درونی و درون‌نگری فلسفی، بازشناسی عوامل مؤثر در عمل را، به وضوح می‌رساند؛ به طوری که حتی تصویر ورودی از قوه خیال تولیدی، از صورت سنتز یافته تجربی در قوه خیال بازسازانه، قابل تمایز و تفکیک است؛ و یا مؤلفه برساخته از شک و تردید از مؤلفه‌های ظن -ظن اطمینانی و ظن غیر اطمینانی- از صورت معرفت یقینی مرتبط به میدان عمل، قابل بازشناسی است. بدین ترتیب، فاعل شناسا این کثرت صورت‌های مؤثر در عمل را تألیف می‌کند و در برابر این تألیف، این همانی فعل خود را پیش چشم می‌دارد (سعادت‌ی خمسه، ۱۳۹۱، ۹۹-۸۲).

در چنین چشمداشت آگاهانه‌ای، پیچیدگی‌های کلان‌پدیدار که همان زنجیره عمل است در قیاس با ویژگی‌های ریزپدیدارها تبیین می‌شود؛ منظور از ریزپدیدارها، هستنده‌های ریز-باطنی نفس فاعل و مؤلفه‌های زائد که تألیفی و یا سنتزی است، می‌باشد. قابل توجه و دقت باریک‌بینانه است که وجود ویژگی‌های کلان‌پدیداری زنجیره عمل، زائد بر وجود ویژگی‌های ریزپدیداری مؤلفه‌های مؤثر بر عمل نیست (فیلیپ گوف، ۱۹۱۷، ۴۸-۴۷).

در اینجا قابل ذکر است که کلان‌پدیداری زنجیره عمل به خودجوشی عوامل درونی فعال است و از عوامل بیرونی منفعل است، چنان‌که «از نگاه ابن‌سینا و ملاصدرا و علامه طباطبایی مبادی فعل، تحت تأثیر شرایط محیطی و تحریکات درونی و بیرونی قرار گرفته، منجر به اراده می‌شود» (فلاحی و خوشنویسان، ۱۴۰۲، ۶۲). نسبت این تحریکات درونی و بیرونی و فعل و انفعال نفس فاعل در برهم‌کنش‌شان در میدان «هستی-عمل»، مشخص و تعیین می‌باید که البته چنین نسبتی، خود، تحت تأثیر «ضرورت و وجوب» عمل و صورت احساسی که خود را با نتیجه عمل تطبیق می‌دهد، می‌باشد؛ به‌طوری‌که علامه طباطبایی «اعتبار وجوب را اعتباری عمومی می‌داند که هیچ فعلی از آن استغنا ندارد و هر فعلی که از فاعلی صادر می‌شود، با اعتقاد وجوب صادر می‌شود» (طباطبایی، ۱۳۸۷، ۱۲۶؛ فلاحی و خوشنویسان، ۱۴۰۲، ۶۸). به عبارت جامع و واضح، تحریکات بیرونی پس از ادراکات حسی، هستی‌ای از نفس می‌باشد چنان‌که ضرورت تحریکات درونی برای تحقق صورت علمی غایت، هستنده‌های نفس می‌باشند.

تا این خط که چگونگی انجام فعل ارادی شرح داده شد، لازم است که هر یک از مؤلفه‌های کنش‌گر در میدان «هستی-عمل» از یکدیگر تمییز داده شوند که فاعل به دریافت جزئی‌تری از عمل خود، برسد.

مؤلفه‌های مؤثر بر عمل

با تمیزدادگی عوامل مؤثر بر میدان عمل، کلیت عمل، جزئی‌سازی می‌شود و این جزئی‌سازی تمایز یافته، توانش فاعل شناسا را تقویت خواهد کرد که شدت و ضعف هر

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و...؛ طارقیان و طرقي | ۱۵۳

مؤلفه ورودی را متناسب با عمل، تنظیم کند؛ مؤلفه‌های ورودی به میدان «هستی-عمل» به‌عنوان و شرح کوتاه، چنین برشمرده می‌شوند:

۱. باطنیات نامکشوفِ نفس که موقعیت عمل، ظهورگاهِ این بطون می‌باشد؛
۲. هستنده‌های مکشوفِ نفس که در اعمال مختلف، وجودشان تکرار می‌شوند؛
۳. مفاهیم و تصاویر سه‌گانه خیال و وهم و عقل که سنتزی و تألیفی و حضوری می‌باشند؛
۴. مؤلفه‌های زائد مانند مفاهیم تفسیرگرایانه؛
۵. ادراکات حسی-مادی؛
۶. خصوصیات ترکیب مزاج‌های چهارگانه بدن؛
۷. تکلیف حفظ حیات با صور قانونی، اخلاقی، منطقی؛
۸. ضرورت و وجوب فعل؛
۹. صورت علمی غایت؛
۱۰. شرایط محیطی و تحریکات بیرونی؛
۱۱. صور قطع و یقین، معرفت، شک و تردید، ظن و گمان؛
۱۲. الگوها و فرمول‌های حاکم شده غالبی و قالبی؛
۱۳. حیثیت التفاتی که رابطه سوژه-ابژه را برای میدان «هستی-عمل» بیان و اظهار می‌دارد؛
۱۴. طبیعت بشری و غریزه و امیال و نیازهای مادی و عاطفی؛
۱۵. صور قیاسی و استدلالی و استنتاجی؛
۱۶. عادات‌ها که همچون برنامه نوشته‌شده، به میدان «هستی-عمل» کد می‌دهند، کدی که تقریباً در بوردِ ورودیِ مؤلفه‌های دیگر را قفل می‌کند و با محدود کردن آزادیِ نفسِ نامتناهی، در انجام فعل، فقط یک میدان عمل را تکرار می‌کند که با این تکرارشدگیِ فاعل-فعل در زمان، نفس، ظهورگاهی نو برای پدیدار شدن هستیِ خود نمی‌یابد؛ حال آن‌که هر موقعیت، می‌تواند نوپدیداریِ نفس را فراهم کند که این انکشافِ نوظهورانه، مشروط به این است که موقعیت را ارزیابی کنیم و حکم صحیح و فهم دقیقی از آن داشته باشیم و البته هستی‌های نفس را متناسب با موقعیت، به کار گیریم (عبداله‌نژاد و رفیقی،

۱۳۹۳، ۴۴-۴۳).

۱۷. گویه‌های فرهنگ و نزاکت، بیانیه‌ای است بر میدان «هستی-عمل» که فرهیختگی و خویشنداری را با قوت بیشتر وارد عمل می‌کند تا از یک سوی، اثر کنش گویه فریبکارانه موجود در درون نفس فاعل را کم کند؛ و از سوی دیگر، عملکرد بافضیلت نفس را موجب شود (همان، ۴۵) که عمل فضیلت‌مندانه، همان ظهور کمالی از کمالات نفس است.

۱۸. تقلید یا خواست پرهیز از تقلید؛ تقلید، میدان عمل تعیین یافته‌ای است که فاعل بدون بازیابی جزئیات این تعیین در نفس خود، کلیت عمل را با دخالت کمترین مؤلفه‌های هستی خود، بازنمایی می‌کند؛ چنانکه کانت معتقد است که در تقلید، خلاقیت در نحوه تفکر، رخ نمی‌دهد و شخصیت فرد مبتنی بر اصول خودبنیاد شکل نمی‌گیرد (کانت، ۱۹۶۴، ۴۴۳).

اصول خودبنیاد، بدین معنی است که فرد مبتنی بر هستی اصیل نفس خویش، اصل‌هایی را برای اراده‌ورزی افعال‌اش، بنیان کند که طبق این اراده هستی‌مندانه و دارای اصول، شخصیت فرد شکل گیرد؛ آنچه در اینجا، تذکر آن ضروری است، این است که شکل‌گیری شخصیت به معنای جعل ساختگی نیست، بلکه بدین محتوا است که فاعل با روش‌مندی اصل‌گرایانه، به بخشی از نفس خود، فرصت ظهور و بروز دهد (عبدالله نژاد و رفیقی، ۱۳۹۳، ۴۵).

۱۹. «عوامل تجربی چون فرهنگ اجتماعی، نظام‌های سیاسی، تعلیم و تربیت اخلاق» (عبدالله نژاد و رفیقی، ۱۳۹۳، ۴۶).

۲۰. درک لذت و آلم؛ قابلیت درک لذت و آلم، به نحو تجربی، قابل شناخت است و فاعل مطابق این شناخت یقینی و یا ظنی، متعلق احساس لذت و یا دوری از آلم را از میدان عمل، پی‌جویی می‌کند؛ پی‌جویی این حالت خوشایند از اصل خوددوستی که در نفس انسانی است، مبدأ می‌گیرد (کانت، ۱۴۰۲، ۳۹-۳۸).

۲۱. روان‌پدیداری که حاصل برهم‌کنش چندین عامل است: ۱. ژنتیک و سلامت یا بیماری جسمی؛ ۲. رفتار اجتماعی؛ ۳. احساس نگرانی و گناه؛ ۴. کفایت فردی و خودمهارگری؛ ۵. خویش‌پذیری و خودشکوفایی؛ ۶. تفرد و سازماندهی شخصیت؛ ۷. گشاده‌نگری و

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و...؛ طارقیان و طرقی | ۱۵۵

انعطاف‌پذیری (لطافتی بریس، ۱۳۸۹، ۹).

۲۲. اختیار، ایده‌ای است که به صورت پیشینی به امکان آن علم داریم (البته بدون اینکه فهمی از آن امکان داشته باشیم) (کانت، ۱۴۰۲، ۱۰). چنین ایده‌ای از آگاهی نفس به نام محدودیت خویش، شکل می‌گیرد که به صورت ضمنی، به میدان عمل، این آگاهی را یادآوری می‌کند؛ به‌طوری که فاعل مختار، اراده و علم خود در فعلش تأثیرگذار می‌داند (ملاصدرا، ۱۹۸۱، ج ۶، ۳۲۰؛ راستین و کهنسال و حسینی شاهرودی، ۱۳۹۸، ۱۵۲).

برهم‌کنش این مولفه‌ها از قصد تا مقصد بر محور اراده شکل می‌گیرد؛ از آنجایی که پیش‌روی فاعل، گزینه «انتخاب» برای عمل وجود دارد، فاعل با اراده از در نظر گرفتن اهداف ممکن گذر می‌کند و به انتخاب یک غایت ممکن، میدان «هستی-عمل» را تنظیم می‌کند؛ این گذر و تنظیم، با گذر از تعیین‌پذیری نفس، با نفس متعین در عمل، متناظر است؛ به عبارت دیگر، اراده، «تفکر متعین» است که ارتباط صورت علمی غایت با مؤلفه‌های دیگر کنش‌گر در میدان عمل را حفظ می‌کند و خودتعیینی نفس را محقق می‌سازد (فیشته، ۱۹۹۲، ۲۶۰).

با این تمایزسازی مؤلفه‌های مؤثر بر عمل از یکدیگر، فاعل شناسا به صورت آگاهانه، کمیت و کیفیت حضور و اثر هر مؤلفه را تعیین می‌کند که می‌تواند به اراده‌ورزی وفادار به خرد و انکشاف باطنی از بطون هستی‌مند نفس، منجر شود.

این چنین تبیین هستی‌شناسانه‌ای از عمل، هر دو معرفت پیشینی و پسینی را دربرمی‌گیرد و در جریان عملی-تحلیلی، عناصر صوری در قوه فاهمه از عناصر مادی که برابریستای فعل فاعل است، از یکدیگر بازشناخته می‌شوند (گل‌چین، ۱۳۸۲، ۹۵).

ارتباط معنادار هستی‌شناسی نفس و عمل ارادی

چنان‌که گذشت، مقاله حاضر این پرسش را که «نفس چگونه هستی خود را آشکار و در تعامل با جهان قرار می‌دهد؟» فراروی خود قرار داده و برای پاسخ‌دهی، ارتباط هر هستنده نفس را با عمل ارادی نفس مورد جستجو قرار می‌دهد؛ اما همان‌طور که بیان شد هر فعل به مجموعه‌ای از هستنده‌های نفس تأویل می‌گردد. برای این که این تأویل با دقت و وضوح

همراه گردد، تفکر میدانی برای شناسایی هستنده‌های انتخاب‌شده نفس و عوامل مؤثر بر عمل، معرفی می‌شود. تفکر میدانی، فعل را کارکرد و تجلی برهم کنش‌های مؤلفه‌های مؤثر در میدان «هستی-عمل» می‌داند؛ به‌طوری که «توجه» سوژه در مرکز میدان «هستی-عمل» صرفاً متوجه ابژه نیست بلکه به‌عنوان «انتخاب‌کننده» به تمام مؤلفه‌ها دقت می‌کند.

در اینجا ذکر دو نکته مهم لازم می‌باشد؛ یکی این که هریک از این مؤلفه‌ها، هستی‌ای است که نقطه‌ای از محیط این میدان را تشکیل می‌دهد و این «توجه» در مرکز قرار گرفته است که انتخاب می‌کند «کدامین مؤلفه‌ها با چه درجه شدت وضعفی با یکدیگر وارد کنش شوند» تا برون-داد این برهم کنش‌ها به‌صورت «عمل اراده شده» ظهور یابد.

نکته دیگر این که شاید اعتراض شود که نمی‌توان وجود همچنین «توجه» ای را مسلم دانست، زیرا در صورت وجود این مرکز انتخاب و کنترل، باید گفت تمام اعمال و رفتار انسان آگاهانه است، در صورتی که در واقع چنین نیست.

برای پاسخ به این اعتراض، این مقاله با جزئی‌نگری فلسفی بیان می‌کند که تاکنون وجود این «توجه» در حیطه علم حصولی گنجانده نشده درحالی که نفس به وجود آن و وجود هریک از هستنده‌های خود، علم حضوری دارد؛ همچنان که نفس در مرتبه جسمانی‌اش به اجزاء مادی بدن و کارکرد هر سلول و بافت، علم حضوری دارد که قادر است بدن را تحت تدبیر قرار دهد؛ حال آن که ما به جزئیات این تدبیر آگاهی و معرفت تحصیلی نداریم و تحقیق حاضر با شرحی که گذشت، کوشید با شناسایی و تعیین این «توجه» در مرکز میدان «هستی-عمل» تحقق این معرفت تحصیلی را ممکن کند تا در پژوهش‌های آینده کاربردهای این علم و معرفت در حوزه‌های تخصصی مورد دقت و بررسی قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

تحقیق برای یافتن پاسخ این پرسش پیش روی فلسفه که «فعل فاعل چه بستر روی-دادگی‌ای دارد که موجب بروز خیر اخلاقی و یا شر اخلاقی می‌شود؟»، نگارنده را به این تحقیق پیشینی واداشت که پیش از پی‌جویی خیر و شر اخلاقی، هستی‌مندی فعل ارادی،

مورد مشاهده درون‌نگرانه فلسفی قرار گیرد. در بازگویی این درون‌نگری، مقاله حاضر کوشید که هر یک از مؤلفه‌های مؤثر بر عمل از یکدیگر تفکیک‌سازی شود تا با این جزئی‌سازی تمایز یافته، شدت و ضعف هر مؤلفه توسط فاعل، آگاهانه‌تر تنظیم شود که چشمداشت تنظیم آگاهانه‌تر، سامانمندی دقیق‌تر عمل، مطابق با طلب و مطلوب طالب باشد که این طلب طالب می‌تواند سریان‌خیر یا شر اخلاقی باشد که در پژوهشی به آینده مورد پردازش قرار می‌گیرد. در راستای کوشش و اهتمام لازم، این تحقیق، تفکر میدانی را جایگزین دقیق‌تری از تبیین خطی «تحقق فعل»، معرفی می‌کند و برای ابراز دقت، بیست و دو مؤلفه اثرگذار بر یک میدان «هستی-عمل» را برمی‌شمارد که برهم‌کنش این مؤلفه‌ها و شدت و ضعف اثرگذاری آن‌ها بر اراده‌ورزی، از قصد تا مقصد، فرآیند میدانی-پیش‌رونده را شکل می‌دهد. این تفکر میدانی، بر ساخته از هستی‌شناسی نظریه انکشاف نفس می‌باشد که هر موقعیت‌اندیشه و عمل را انتشاء تفصیلی حقایق مجمل حاضر در نفس، می‌خواند؛ آنچه در ضمن این خوانش نظری و عملی روی می‌دهد، این است که ثبوت علم پیشینی نفس، صورت علم پسینی-اثباتی می‌گیرد و در این صورت علمی تذکردهنده، توجه فاعل شناسا را بر این متمرکز می‌کند که وجود ویژگی‌های کلان‌پدیداری زنجیره عمل، زائد بر وجود ویژگی‌های ریزپدیداری مؤلفه‌های مؤثر بر عمل نیستند؛ چنین تمرکزی از این جهت اهمیت دارد که پنداشت موهوم‌وار دخالت عوامل بیرونی غیرمرتبط را حذف می‌کند و بازشناسی مؤلفه‌های درهم‌تنیده مؤثر در عمل را به وضوح می‌رساند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

ORCID

Vajihe Tareghian

Amir Rastin Toroghi

<https://orcid.org/0009-0007-0058-5247>

<https://orcid.org/0000-0002-2823-8649>

منابع

- السبزواری؛ سبزواری، ملاهادی. (۱۴۲۲ ق). شرح منظومه. تصحیح و تعلیق آیت الله حسن حسن زاده آملی الاولی، نشر ناب.
- الطباطبایی، محمد حسین. (۱۴۱۶ ق). نهایت الحکمه، الثانی عشر، موسسه النشر الاسلامی التابعه لجماعه المدرسین بقم المشرفه.
- الهی اصل، محمد جواد؛ ذاکری، مهدی. (۱۴۰۱). بررسی استدلال از طریق نفی نخواستگی آگاهی بر دیدگاه همه روان‌انگاران. پژوهش‌های فلسفی کلامی، ۲۴ (۳)، ۵-۳۰.
- پیراوی ونک، مرضیه. (۱۳۹۸). پدیدارشناسی «راه» تفکر و تحقیق. پژوهش‌های فلسفی، ۱۳ (۲۹)، ۱۲۷-۱۴۴.
- جوادی آملی. (۱۳۷۵). رَحِیقِ مَخْتومِ شَرَحِ حَکْمَتِ مَتَعَالِیَه بِخَشِ چَهارمِ از جلد اول. انتشارات اسراء، چاپ اول.
- حسین زاده، محمد. (۱۳۹۷). پدیدارشناسی اراده آزاد در حکمت متعالیه. جاویدان خرد، ۳۳، ۱۱۵-۱۲۶.
- خادمی، عین الله. (۱۳۹۸). تحلیل گرایش‌های عرفانی حکیم سبزواری پیرامون چگونگی پیدایش کثیر از واحد. پژوهش‌های هستی‌شناختی، ۸ (۱۶)، ۱۰۱-۱۱۹.
- خادمی، منوچهر؛ حسینی شاهرودی، سید مرتضی. (۱۳۹۳). تبیین نظریه انکشاف نفس در حکمت متعالیه. اندیشه دینی دانشگاه شیراز، ۱۴ (۴)، ۵۱-۷۴.
- خندق آبادی، حسین؛ اسلامی اردکانی، سید حسن. (۱۳۹۶). بررسی دیدگاه ابو حامد غزالی درباره درونی بودن موانع عملی تحقق فعل اخلاقی. پژوهش‌های فلسفی کلامی، ۱۹ (۴)، ۱۰۵-۱۲۹.
- راستین‌طرقی، امیر. (۱۴۰۰). مبانی و شواهد نظریه انکشاف نفس در حکمت صدرایی. جستارهایی در فلسفه و کلام، ۵۳ (۲)، ۱۵۷-۱۷۷.
- راستین، امیر؛ کهنسال، علیرضا؛ سید مرتضی، حسینی شاهرودی. (۱۳۹۸). واکاوی مفهوم اختیار در حکمت متعالیه. فلسفه و الهیات، ۲۴ (۲)، ۱۴۴-۱۶۷.
- رضایی، ابوالفضل؛ حسینی شاهرودی، سید مرتضی. (۱۴۰۲). تحلیل ارتباط نفس و بدن بر اساس نظریه «انکشاف» در حکمت صدرایی. اندیشه دینی، ۲۳ (۸۷)، ۴۷-۶۱.

بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و...؛ طارقیان و طرقي | ۱۵۹

سعادت‌ی خمسه، اسماعیل. (۱۳۹۱). روان‌شناسی استعلایی کانت. *دانشگاه قم* ۱۴ (۲)، ۷۹-۱۰۴.
صدرالمتالهین محمدبن ابراهیم. (۱۴۰۰). *الشواهد الربوبیه*. ترجمه و تفسیر جواد مصلح، انتشارات
سروش، چاپ دهم.

عبداله‌نژاد، محمدرضا؛ رفیقی، سمیه. (۱۳۹۳). نقش انسان‌شناسی در فلسفه کانت. *تأملات فلسفی*،
۳۳، ۳۳-۵۵.

عبداللهی، مهدی. (۱۳۹۴). تقریری از واقع‌نمایی گزاره‌های اخلاقی بر پایه تحلیل فلسفی فعل
اخلاقی. *جاویدان خرد*، ۲۸، ۸۵-۱۰۲.

غفاری، شهریار؛ کشاورز، سوسن؛ صلواتی، عبدالله، بهشتی، سعید؛ برخوردار، رمضان. (۱۴۰۰).
تمهیدی بر نظریه انکشاف در معرفت نفس با تأکید بر فراروی از قرائت رایج از فلسفه
ملاصدرا در دیدگاه علامه حسن‌زاده آملی. *انسان‌پژوهی دینی*، ۱۸ (۴۶)، ۱۰۷-۱۲۸.

فلاحی، زهرا؛ خوشنویسان، مریم. (۱۴۰۲). نوآوری علامه طباطبائی در مبادی فعل ارادی. *تاریخ
فلسفه اسلامی*، ۲ (۱)، ۵۷-۸۲.

فیضی، سمانه؛ حسن‌زاده، مهدی؛ حمیدیه، بهزاد. (۱۴۰۱). زیست جهان در پدیدارشناسی آلفرد
شوتز. *پژوهش‌های فلسفی دانشگاه تبریز*، ۱۶ (۳۸)، ۵۳۳-۵۶۱.

کانت، ایمانوئل. (۱۴۰۲). *نقد عقل عملی*. مترجم انشالله رحمتی، انتشارات سونیا، چاپ دهم.

گلچین، حسین. (۱۳۸۲). فلسفه اخلاق کانت. *نشریه‌نامه فرهنگ*، ۴۸، ۹۳-۹۹.

لطافتی‌بریس، رامین. (۱۳۸۹). معیارهای سلامت روان. *رشد مشاور مدرسه*، ۶ (۲)، ۸-۱۳.

مهدوی، مجید؛ موسوی، محمدامین؛ صادق‌زاده، مجید. (۱۳۹۴). زیست‌شناسی سلولی مولکولی و
مهندسی ژنتیک. انتشارات خانه زیست‌شناسی، چاپ اول.

یزدانی، علی؛ مسگری، احمدعلی اکبر. (۱۳۹۵). آزادی و عقل عملی در دانش‌شناسی فیشته در

پرتو فلسفه استعلایی کانت. *دوفصلنامه فلسفی شناخت پژوهشنامه علوم انسانی*، ۱/۷۵،

۲۳۳-۲۶۵.

References [In Persian]

- Abdollahnejad, Mohammad Reza; Rafighi, Somayeh. (2014). Anthropology's Role in Kant's Philosophy. *Philosophical Reflections*, 33, 33-55. [In Persian]
Abdollahi, Mehdi. (2011). A Report on Moral Propositions' Truth Based on Philosophical Action Analysis. *Javidan Kherad*, 28, 85-102. [In

Persian]

- Elahi-Asl, Mohammad Javad; Zakeri, Mehdi. (2022). A Critique of the Argument through the Rejection of Awareness's Novelty in Panpsychism. *Philosophical-Theological Research*, 24(3), 5–30. [In Persian]
- Fallahi, Zahra; Khoshnevisan, Maryam. (2023). Tabataba'i's Innovation in the Foundations of Voluntary Action. *History of Islamic Philosophy*, 2(1), 57–82. [In Persian]
- Feyzi, Samaneh; Hasanzadeh, Mehdi; Hamidiyeh, Behzad. (2022). Lifeworld in Alfred Schutz's Phenomenology. *Philosophical Studies of Tabriz University*, 16(38), 533–561. [In Persian]
- Ghaffari, Shahriar; Keshavarz, Sousan; Salavati, Abdollah; Beheshti, Saeed; karkh ordari, Ramazan. (2022). Toward a Theory of Soul's Disclosure with Emphasis on the Interpretation of Hasanzadeh Amoli. *Religious Anthropology*, 18(46), 107–128. [In Persian]
- Golchin, Hossein. (2000). Kant's Moral Philosophy. *Farhang Journal*, 48, 93–99. Hosseinzadeh, Mohammad. (2018). *Phenomenology of Free Will in Transcendent Philosophy*. *Javidan Kherad*, 33, 115–126. [In Persian]
- Javadi Amoli. (1996). *Rahiq Makhtum: Commentary on Transcendent Philosophy*, Part Four, Vol. 1. Esra Publications, 1st Edition. [In Persian]
- Kant, Immanuel. (2023). *Critique of Practical Reason*. Trans. Ensha'Allah Rahmati. Sonia Publications, 10th Edition. [In Persian]
- Khademi, Ainollah. (2019). Mystical Tendencies of Sabzevari Regarding the Emergence of the Many from the One. *Ontological Research*, 8(16), 101A119. [In Persian]
- Khademi, Manouchehr; Hosseini-Shahroudi, Seyyed Morteza. (2014). Theory of Soul's Disclosure in Transcendent Philosophy. *Religious Thought (Shiraz University)*, 14(4), 51–74. [In Persian]
- Khandaq-Abadi, Hossein; Eslami-Ardakani, Seyyed Hassan. (2017). Ghazali's View on Internal Moral Hindrances to Action. *Philosophical-Theological Research*, 19(4), 105–129. [In Persian]
- Letafati-Beris, Ramin. (2010). Criteria for Mental Health. *School Counselor Growth*, 6(2), 8–13. [In Persian]
- Mahdavi, Majid; Mousavi, Mohammad Amin; Sadeghzadeh, Majid. (2015). *Cellular-Molecular Biology and Genetic Engineering*. Biology House Press, 1st Edition. [In Persian]
- Piravi-kanak, Amir. (2011). Phenomenology of the Way of Thinking and Inquiry. *Philosophical Research*, 13(29), 127–144. [In Persian]
- Rastin-Toroghi, Amir. (2021). Foundations and Evidence for the Theory of Soul's Disclosure in Sadrian Philosophy. *Essays in Philosophy and*

- Theology*, 53(2), 157–177. [In Persian]
- Rastin, Amir; Kohansal, Alireza; Hosseini Shahroudi, Seyyed Morteza. (2019). The Concept of Free Will in Transcendent Philosophy. *Philosophy and Theology*, 24(2), 144–167. [In Persian]
- Rezaei, Abolfazl; Hosseini Shahroudi, Seyyed Morteza. (2023). Mind-Body Relation Based on the Disclosure Theory in Sadrian Thought. *Religious Thought*, 23(87), 47–61. [In Persian]
- Sa'adati-Khomseh, Esmail. (11). Kant's Transcendental Psychology. *University of Qom*, 14(2), 79–104. [In Persian]
- Sadr al-Muta'allihin, Muhammad ibn Ibrahim. (2022). *Al-Shawahid al-Rububiyah*. Translated and interpreted by Javad Mosleh. Soroush Publications, 10th Edition. [In Persian]
- Sabzevari, Mulla Hadi. (2001). *Sharh al-Manzume*. Edited and annotated by Ayatollah Hasan Hasanzadeh Amoli al-Awwali. Naab Publishing. [In Persian]
- Tabataba'i, Muhammad Husayn. (1995). *Nihayat al-Hikmah*. 12th Edition. Islamic Publishing Office, Society of Seminary Teachers of Qom. [In Persian]
- Yazdani, Ali; Mesgari, Ahmad Ali Akbar. (2016). Freedom and Practical Reason in Fichte's Epistemology in Light of Kantian Transcendental Philosophy. *Philosophical Semiannual Journal of Knowledge*, 75/1, 233–265. [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: طارقیان، وجیهه، طرقي، امیرراستین. (۱۴۰۴). بازیابی و تحلیل مؤلفه‌های درونی فعل ارادی در پرتو نظریه انکشاف نفس و تقریرات پدیدارشناسی، فصلنامه علمی حکمت و فلسفه، ۲۱(۸۱)، ۱۳۳–۱۶۱. doi: 10.22054/wph.2025-81997-2267

Hekmat va Falsafeh (Wisdom and Philosophy) is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.